

servantia, non imponeretur sub præcepto omnibus jam professis, sed solum sub consilio, pro his qui illam velint acceptare, quamvis poneretur sub præcepto pro his qui in posterum professionem emiserint, facilius posset talis additio fieri non solum a Pontifice, sed etiam ab ipsa religione, consentiente majori parte Capituli generalis, etiamsi alii dissentiant. Sic enim talis constitutio non spectat ad singulos, ut singulos, cum nullus eorum cogatur illam observare, sed ut universos, id est ad ipsum corpus religionis, ut sic, quod voluntarie acceptare potest aliquid pertinens ad majorem perfectionem suam, et illud statuere eo modo quo magis expediat; ille autem modus est convenientissimus, quia, ut sit voluntarius corporis, satis est ut major pars consentiat, et nulli fit violentia, quia jam professis solum datur consilium; qui autem postea profitentur, voluntarie statutum illud cum aliis acceptant; potest ergo talis additio optime fieri, etiamsi tantum sit propter majorem perfectionem seu austeritatem.

13. Addo præterea regulariter talia statuta seu additiones non fieri, nisi quia prudenter judicantur moraliter necessariae ad perfecte servandam primam institutionem et regulam; nam humana providentia non statim a principio prævidet omnia commoda vel incommoda ad aliquem finem, sed paulatim per experientiam addiscit multa, quæ convenientia vel etiam necessaria sunt; hæc ergo ratione contingit, etiam in religionibus convenienter addi novum aliquem rigorem ut medium aptum ad consequendum scopum talis religionis, vel ad regulæ observantiam. Et juxta hunc modum existimo procedere, et veram esse sententiam priorem communem. Sed tunc illa non est exceptio a generali regula supra posita, quia talis materia virtute et indirecte sub voto continentia continebatur, nam illud præceptum revera est secundum regulam, cum ad ipsius regulæ observantiam ordinetur. Tunc ergo tale præceptum fieri potest non solum a Papa, quod clarum est, sed etiam a religione, cum consensu majoris partis, quia illa habet potestatem præcipiendi secundum regulam; illud autem præceptum est secundum regulam modo declarato. Et quamvis præceptum illud pertineat ad singulos quoad obligationem, non est necessarius novus consensus singulorum, quia sufficit consensus præstitus in ipsamet professione, cum tale præceptum non excedat terminos ejus, ut ostensum est.

14. *Dubitatio, quæ obligatio detur ante vel*

post reformationem religionis relaxatæ.—Statim vero occurrit frequens et gravis dubitatio, an is, qui professionem emisit in religione, quæ a rigore suæ primitivæ regulæ multum remisit, possit postea, in virtute obedientiæ, cogi ad observandam regulam primitivam, facta reformatione in ipsa religione, vel etiam antequam fiat; auctores enim varie in hoc sentiunt. Quidam asserunt, etiam non facta universali reformatione, obligari posse aliquem ex vi voti ut servet regulam, etiamsi propter relaxationem ab aliis non servetur: ita sentit Angelus, verbo *Religiosus*, num. 33, citans Innocentium, et Hostiensem, cap. *Super eo*, de Regularibus; idem tenet Major, in 4, dist. 38, quæst. 2. Fundamentum est, quia religiosus profitetur obedientiam secundum regulam; ergo si in regula continetur, ut non comedantur carnes, verbi gratia, potest ad id servandum in virtute obedientiæ obligari, non obstante relaxatione, seu consuetudine, quia regulam professus est, non consuetudinem, quæ potius corruptela dicenda est, cap. *Cum tanto*, de Consuetudine. Nec refert, si quis dicat hujusmodi religiosum non intendisse profiteri regulam, nisi prout illam invenit, scilicet relaxatam; nam, licet hoc forte verum sit quoad intentionem expressam, non tamen quoad intentionem implicitam et debitam, quæ satis est ad obligationem, cap. *Ex parte*, de Regularibus.

15. Alii tenent, ante reformationem non posse aliquem cogi ad servandam regulam quoad illam partem, in qua illam relaxatam invenit; posse tamen ab ipsamet religione ad priorem formam restitui, et tunc consequenter posse etiam obligari quemlibet religiosum antea professum ad primitivæ regulæ observationem. Prior pars hujus sententiæ communis est; tenet Panormitanus in diet. cap. *Super eo*, num. 5. et in cap. *Cum ad Monasterium*, num. 18, referens consilium Cardinalis; item Abbas, in cap. *Deus qui*, de Vita et honest. Cleric.; Cardinal., in cap. *Cum ad Monasterium*, de Statu Monach.; Felin., cap. *Nam concupiscentiam*, de Constit., et in cap. *Cum omnes*, num. 8, eodem tit.; Sylvest., *Religio*, 3, quæst. 12; Navar., in Summa, cap. 12, num. 50; et Palatius, in 4, distinct. 38, disput. 1; et inclinatur Antonin., tertia part., tit. 16, cap. 1, § 11 et 12. Secundam autem partem hujus sententiæ tradit expresse Panormitanus cum Innocentio, in diet. cap. *Super eo*, eamque a fortiori sequuntur Angelus et Sylvest., et Major supra citati. Tertia

vero sententia esse potest simpliciter negans, posse religiosum obligari ad observationem de reformatione primitivæ regulæ acceptandam, quando invenit eam relaxatam per consuetudinem præscriptam, quia non potest obligari ad illud observandum, quod professus non est.

16. *Tres modi relaxationis religiosæ.*—*Quæ consuetudo deroget legi humanæ.*—Distinguere autem oportet qualis sit relaxatio vel mitigatio facta in regula. Triplex enim generatim loquendo intelligi potest. Prima est, quæ et ab initio licite facta est, et eodem modo perseverat: hujusmodi est, quando per dispensationem, vel privilegio talis moderatio facta est; tunc enim potius hoc nomen meretur quam relaxationis. Idemque erit si materia talis sit, ut tota religio possit illam moderari, ejusque auctoritate facta sit moderatio, ut si non sit in rebus substantialibus religionis, sed in accidentalibus. Secundo potest esse relaxatio consuetudine introducta, ita tamen ut in principio peccaverint, qui talem consuetudinem introducere cœperunt, postea tamen ita prævaluerint, ut habuerint vim derogandi contrarias constitutiones; consuetudo enim præscripta, dummodo non sit per se illicita, hanc virtutem habet adversus legem vel constitutionem humanam. Sunt autem in religionibus multe observantiæ vel austeritates, quæ solum nituntur in lege positiva, et ideo derogari illis potest per contrariam consuetudinem, quæ licet illicite inchoetur, quia tunc durat obligatio legis, postquam tamen introducta est conniventibus Prælati, sine culpa servatur. Tertio potest esse relaxatio ita per se et intrinsece mala, ut nulla consuetudine præscribi, aut honestari possit. Hujusmodi autem relaxatio solum videtur habere locum in his, quæ sunt contra vota quæ in religione fiunt; suppono enim non esse sermonem de tanta corruptela, quæ sit contra præcepta communia; nam hæc non esset dicenda relaxatio religionis, sed corruptio vitæ christianæ. Supposita autem observantia præceptorum communium, sola illa, quæ sub votis religiosis cadunt, videntur esse ita necessaria, ut contra illa non possit prævalere totius religionis consuetudo; nam observare votum est de lege naturæ; ergo, supposito voto, non potest consuetudine præscribi, ut liceat agere contra illud. Omnis autem alia observantia religiosa, quæ est extra votum, est ex sola constitutione humana, et ideo in ea non invenitur tanta necessitas. Sub votis autem includere necesse est, non solum

totam materiam voti secundum se, sed etiam prout in unaquaque religione explicite vel implicite, directe aut indirecte promittitur; nam totum hoc cadit sub obligatione voti.

17. Juxta hos ergo modos relaxationis, diversimode respondendum est ad dubitationem. Quando ergo moderatio priori modo facta est, existimo habere locum tertiam sententiam supra positam, nimirum eos, qui post talem moderationem ingressi sunt religionem, non posse obligari ad primitivam regulam, ejusque rigorem observandum, neque ante, neque post reformationem. Prior pars per se evidens est, quia tunc nec voto obligantur, cum factum sit secundum regulam legitime mitigatam, neque ipsa regula, cum nondum supponatur reformata, sed dispensata potius vel derogata; ergo nec per Prælati præceptum obligari possunt, cum solum possit imponi secundum regulam. Secunda pars probatur, quia nemo potest obligari ad acceptandum quod nec directe, nec indirecte vovit; sed ille non vovit talem rigorem regulæ, nec vivere aut obedire secundum illum; ergo non tenetur acceptare illam reformationem, etiamsi fiat; ergo etiam post illam factam non potest per obedientiam obligari ad vovendum secundum illam. Hæc autem posterior pars formaliter intelligenda est, scilicet quando reformatio solum fit propter majorem perfectionem et rigorem, nam ad hæc nemo obligatur, nisi supposito sufficienti voto. Aliquando autem fieri potest propter observationem necessariam ad finem ejusdem religionis, etiam spectatæ in eo statu dispensationis, et tunc si reformatio fiat, obligari quis debet ad observandam illam, quia tunc non est consideranda illa reformatio, ut reditus ad pristinam regulam, sed ut additio quædam moraliter expediens ad finem talis religionis, de qua jam supra diximus posse fieri, et indirecte saltem pertinere ad votum obedientiæ secundum regulam. Atque hoc modo potest contingere ut post factam moderationem regulæ, etiam per dispensationem Pontificis, experimento cognoscatur, talem dispensationem non solum non esse utilem, sed etiam esse ita nocivam, ut, ablato tali rigore per hujusmodi remissionem, non possint reliqua convenienter observari; tunc ergo et Papa solus potest talem dispensationem auferre, vel etiam religio, si majori ex parte consentiat, potest illi renuntiare, et se reducere ad pristinum rigorem, obligando etiam noviter professos ad illum servandum, quia hoc revera non excedit vim professionis

eorum. Et quoad hanc partem habet etiam locum secunda opinio superius citata.

18. Quando autem relaxatio facta est secundo modo supra posito, censeo simpliciter procedere, et veram esse secundam opinionem supra citatam. Et imprimis, quod ante professionem non possit quis obligari ad servandum rigorem antiquum contra præsentem consuetudinem, probatur, quia, durante eorum statu, illa obedientia non est secundum regulam, quia nunc non viget ea regula, sed derogata est; ergo non cadit sub tale votum. Præterea juramentum de servandis statutis alicujus collegii non obligat ad servanda statuta, quæ consuetudine derogata sunt, ut est communis sententia, de qua videri potest Sylvest., verb. *Juramentum*; ergo similiter, etc. Hinc etiam Panormitanus, in cap. *Cum ad Monasterium*, de Statu Monachorum, num. 18, cum Cardinali, et aliis, dicit, in monasteriis monachorum, in quibus est immemorialis consuetudo comedendi carnes, licitum esse eas comedere, etiamsi alias videatur per regulam prohibitum, nec constat quo initio fuerit introductum; idemque esse dicit de aliis regulis circa accidentalibus religionis, quamdiu non fit reformatio. Item est optima ratio, quia regula debet esse communis; quamdiu autem non est facta reformatio, nemo potest introducere regulam communem contra præscriptam et non pravam consuetudinem; ergo nemo potest durante illo statu obligari ad obediendum secundum primitivam regulam. Hoc autem intelligendum est per se, et ex vi regulæ; nam si contingat alicui personæ particulari esse necessarium illum rigorem ad observantiam votorum, poterit quidem ei per obedientiam injungi, sicut posset etiam, si nunquam fuisset in antiqua regula præscriptum; itaque illud est per accidens, hic autem per se loquimur; et ita in universum verum est, stante tali consuetudine, neminem posse obligari ad prædictæ regulæ observationem; idem autem est dicere stante consuetudine, et non facta reformatione.

19. *Nemo excusatur propter ignorantiam ab observantia reformationis.* — Nihilominus tamen si fiat reformatio, existimo posse ad illam observandam obligari etiam illos, qui ante reformationem professi sunt, ut eadem secunda opinio affirmat simul cum prima. Et ratio est, quia talis reformatio non est additio supra regulam, sed restitutio moraliter necessaria ad perfectam regulæ observationem; prava autem consuetudo, seu illicite intro-

ducta, licet habeat vim relaxandi obligationem regulæ, quamdiu illa durat, non tamen habet tantam vim, ut auferat religioni, vel Pontifici potestatem reformandi regulam, et auferendi hujusmodi consuetudinem; et ideo, qui professus est talem regulam, etiam tempore relaxationis, virtute se subiecit his qui habent potestatem reformandi illam, et consequenter etiam reformationi, si fiat; nec debet quis excusari propter ignorantiam, etiamsi sit homo simplex et idiota, quamvis oppositum censeat Hostiensis, in Summa, tit. de Voto, quia hæc ignorantia in præsentem non causat proprium involuntarium; nam qui profitetur religionem, regulariter, et maxime secundum rectam rationem, non intendit relaxationem, sed simpliciter illius regulæ observantiam. Atque hoc supponit Pontifex in c. ult. de Statu Monach., ubi reformationem præcipit fieri, *juxta B. Benedicti regulam, et Evangelicam instituta, non secundum normam pravæ consuetudinis, quæ quasi pro lege in quibusdam Ecclesiis inolevit.* Idem supponi videtur in duabus Clementinis de statu monachorum. Accedit præterea, quod hujusmodi reformatio, moraliter loquendo, necessaria est ad finem talis religionis consequendum, et ad reliquam partem regulæ perfecte observandam. Ad hoc etiam confirmandum adduci potest Concilium Tridentinum, sess. 25, de Reform., cap. 1, de Regul., de quo videri potest Navar., comm. 3, de Regul., n. 32.

20. *Differentia inter votum castitatis, et alia duo.* — Ultimo censeo in hoc puncto, quando relaxatio est tertii generis, tunc procedere, veramque esse primam sententiam, quoad utramque ejus partem, cui non censeo contradicere auctores aliarum opinionum. Ratio autem est, quia relaxatio vel consuetudo nunquam potest prævalere contra substantialia religionis, nam est contra jus divinum et naturale, quia vota ipsa obligant ad observanda omnia illa quæ sunt de substantia religionis. Unde si relaxatio fit in his quæ directe sunt contra votum, etiam secluso præcepto obedientiæ, manet semper obligatio ex vi illius voti, cui repugnat relaxatio. Si vero sit in his quæ multum conferunt ad servanda ea quæ substantialia sunt, quamvis vota ipsa immediate non obligent ad illa, manet nihilominus semper jus in Prælate, ut ea præcipere possit, juxta superius dicta, quæ confirmari possunt ex Clement. *Exivit*, de Verbor. signif. Hic autem notanda est differentia inter votum castitatis, et alia duo, quoad substantia-

lem obligationem eorum. Nam votum castitatis religiosæ habet materiam fixam et certam, et æque universalem, in qua non potest pati diminutionem propter quæcumque corruptelam, quia erit aut de re intrinsece mala, aut contra primam et substantialem materiam talis voti, quæ est carentia matrimonii (non agimus enim de militaribus religionibus), et ideo in hoc voto evidenter, et sine ulla limitatione procedit doctrina data quoad materiam directam talis voti. Quoad media vero, quæ licet directe non cadant sub obligationem ejus, conferunt tamen multum ad illius observantiam, servanda etiam est regula superius tradita, quod nimirum hæc præcipi possunt virtute obedientiæ non obstante quacumque consuetudine, maxime si sint consentanea primitivæ regulæ. In aliis autem duobus votis materia non est ita fixa et æqualis in omnibus; unde fieri videtur posse ut consuetudine introducat aliquid contra tale votum, quod tamen prævaleat, et per consuetudinem licitum fiat, non quia per consuetudinem possit licere frangere votum, sed quia potest consuetudine fieri ut desinant esse materia voti, quæ antea erat. Ut, verbi gratia, si in religione Minorum nunc pertinet ad votum paupertatis non tangere pecuniam, vel in Societate non accipere stipendium pro Missa, videtur consuetudine posse derogari, ita ut hæc desinant esse contra votum; sicut enim putant aliqui relaxatam esse materiam horum votorum in militaribus religionibus; indicatque Molin., tom. 1 de Justit., disp. 141.

21. *Conclusio: vota religionis non relaxantur sola consuetudine.* — *Objectio.* — *Diluitur.* — Nihilominus censeo sola consuetudine non posse relaxari obligationem horum votorum, quoad propriam et directam materiam eorum. Probat, quia hæc relaxatio non potest fieri consequenter (ut sic dicam) id est, post votum factum; ergo nec antecedenter, id est, ut vota ipsa circa minorem materiam fieri intelligantur. Antecedens evidens est, quia consuetudo contra obligationem voti jam facti est contra jus divinum naturale, et ideo non potest prævalere contra illud. Consequentia vero probatur, quia religiosus, qui emittit professionem semper promittit materiam talium votorum, prout in regula præscripta est; ergo quantumvis priores religiosi violent vota sua, semper materia, quæ promittitur, eadem est. Dices, juxta intentionem profitentium post talem consuetudinem introductam, materiam talis voti non esse illam, quæ est in regula, sed

quæ est in usu. Respondetur negando assumptum, nam intentio esse debet profitendi secundum talem regulam, prout actu obligare potest, non obstante consuetudine, vel potius corruptela; nam velle profiteri, et solum se obligare secundum illicitam consuetudinem, esset prava intentio, quæ præsumi non debet. Imo, quamvis aliquis illam haberet, esset ex errore privato, et non posset prævalere contra absolutam intentionem profitendi secundum talem regulam; juxta hanc ergo intentionem mensuranda superest materia talis voti, tali regula definita; et ideo semper hæc eadem perseverat, non obstante aliorum abusu, et consequenter ad illam obligat tale votum. Quoties ergo relaxatio est substantialis, et in materia votorum, ea non obstante, obligatur quis ad observanda vota juxta regulam. Et quidem si relaxatio sit circa materiam directam, singula vota obligabunt immediate et respective in propriis materiis. Si autem solum sit circa res, quæ indirecte pertinent ad observationem alicujus voti, ut est, verbi gratia, clausura monialium respectu voti castitatis, immediate non cadent sub obligationem votorum, sed solum mediante præcepto superioris, quod semper poterit imponi in virtute voti obedientiæ. Atque hoc confirmat citatum decretum Concilii Tridentini, ubi statuit ut in unaquaque religione disciplina religiosa instaretur secundum regulam, tam quoad essentialia unicuique, quam quoad pertinentia ad communem vitam; et superiores monachi, ut omnino curent ne ab his institutis recedatur, cum compertum sit (inquit) ab eis, non posse, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxare. Eadem ergo ratione nulla consuetudo contra hæc substantialia prævalere potest.

CAPUT IX.

UTRUM PERFECTA OBEDIENTIA EVANGELICA REQUIRAT UNIVERSALEM MATERIAM SINE ULLA REGULE LIMITATIONE.

1. *Triplicem obedientiæ gradum distingui.* — Hæc quæstio proponitur ad respondendum aliis dubitationibus, et objectionibus propositis in superiori capite. Dicendum ergo primo est obedientiam Evangelicam, ut perfectissima sit, amplissimam esse debere, et aliquo modo ad omnia perfecta sine limitatione extendi. Hanc assertionem probant quæ, in principio capitis præcedentis, ex Evangelio, et consiliis Christi Domini adduximus. Sumitur etiam ex